

יוצא לאור על ידי ארגון חלקי בעמלי
בתי מדרש לתורה וחינוך, לחרדים
העמלים לפרנסתם
רחוב קהתי 14 ירושלים
דוא"ל: helki.baamali@gmail.com
עורך: ח. רוזנברג

חלקי בעמלי

גליון מס' 11 | סדרת תצוה - זכור | י"ג אדר תשע"ג

גליון תורני - חינוכי לחרדי העמל

השבוע בגליון: רווח והצלה | טיפ לשבת | מלאכה בפורים | לא רוצה לקום! | דמעות פורים | קיימו וקיבלו - מעצמם | אליך, חברה

צבר השורק

האמת שלא ציפינו. דבר העורך בשבוע שעבר נגע כנראה בנקודה רגישה שרבים חושבים עליה. מספר התגובות, אורכן ואיכותן (יכולנו להוציא גיליון שלם של תגובות... חלק מהן מתפרסם בקוראים מגיבים' בגיליון זה), לימד אותנו שאכן התחושה הרווחת בציבור העמלים לפרנסתם היא שמצד אחד ישנן טענות שונות וצודקות, אך מצד שני השייכות לציבור החרדי היא חזקה ואיתנה וכמעט אין מי שמוכן לוותר עליה, אפילו חלקית.

היו גם כאלו שתמחו על עצם השאלה. ברור, הם כתבו, שהחרדי העמל לפרנסתו הוא חלק בלתי נפרד מהציבור החרדי, והנידון הזה מופרך בעיניהם. אלו, לא הבינו מדוע יש צורך להתאגרד בנפרד, מדוע שהאדם העמל לפרנסתו לא ירגיש שווה ערך לחברו העמל בתורה. מצד שני, רוב המגיבים ראו צורך בהתאגדות טכנית, שבבסיסה עומד הרצון לעמוד על זכויותיו של החרדי העמל. התאגדות שבאופן ברור לא תהיה אידיאולוגית, אלא ממוקדת מטרה של תמיכה הדדית, סיוע, עצה טובה והכוונה נכונה, הפעלת קשרים וכדומה.

תגובה קצרה וחזקה התמקדה בצמד המילים "חרדי קלאסי" שהופיע שבוע שעבר בהקשר לדיון המדובר. הרי היא לפניכם:

"מהו חרדי קלאסי?"

מי מנהל את המוסדות החרדיים? מי עומד בראשם? מי הם המנהלים האדמיניסטרטיביים של המקומות האלו? חילונים? דתיים לאומיים?

מה זה חרדי קלאסי? בעיני מי זהו חרדי קלאסי? בעיני חילונים שרוצים שהוא יתגייס?

למה עוזרות ההגדרות?

לא מספיק שכולם שואפים לכיוון אחד, מנסים לחנך לכיוון אחד, ואין הכוונה חינוך ללימוד תורה רצף - זה עצום למי שמגיע לזה - אבל זה חלק מהחינוך להיות עבדי ד' באמת, בלימוד תורה, בקנייה במכולת, בשטיפת כלים אצלך בבית, בכבוד לזולת, לעשות את רצון ד' במצב נתון, וזו השאיפה!

וכמובן לשאול ולשמע בקול חכמי ישראל במה שהם מדריכים את האדם, כדי שתהיה לו פרספקטיבה נכונה על מהו רצון ה'... שלא יתבלבל...

זה לא מספיק בשביל להיות חרד לדבר ה'?"

מה יש להוסיף על מילים כה נכונות?

מצפים לתגובותיכם בדוא"ל: helki.baamali@gmail.com

כ.ר.

ירושלים	ת"א	חיפה	ב"ש
16:56	17:11	17:01	17:14
18:09	18:11	18:10	18:12

ד' היומי	ה'	ו'	שבת	א'	ב'	ג'	ד'
שבת קמא	שבת קמב	שבת קמג	שבת קמד	שבת קמה	שבת קמו	שבת קמז	שבת קמח
ג-ד	ג-ה	ג-ו	ג-ז	ג-ח	ג-ט	ג-י	ג-יא

הדפיסו, וקחו הביתה לשבת

המסכה והאינטרס

המלך לבדו עותה ושתי המלכה, כי על כל השרים ועל כל העמים... וכדי בזיון וקצף". נגדו אנו פוגשים במגילה את אסתר המלכה, שאודותיה סיפרו לנו חז"ל שבגלל האינטרס שלה ורצונה לכפר ולתקן את חטאו של סבה שאול המלך, שחמל על העמלקים, מסרה את נפשה להיכנס אל אחשוורוש כשלא הזמנה, בידעה שצעד זה עלול לעלות לה בחייה, והכל כדי לנסות להציל את עם ישראל מכליה.

לא להסיר את המסכה

יש כאלו שעמוסים בכנות בכוונות טובות, והמניע שלהם הוא הדאגה והאכפתיות. הם פועלים ומפעילים אחרים כדי לפתור בעיות, לענות על מצוקות. תמיד יהיו כאלו שיחפשו מה מסתתר מאחורי המעשים הברוכים והמועילים. איזה מניע אפל דוחף בן אדם שפוי לסייע לזולת או לכלל. החיפוש אחר האינטרס קובר את היוזמות הנפלאות המתגלגלות לידנו. אם אנו רוצים שאכן יהיו כאלו שיעשו ויתנו מעצמם למען אחרים, עלינו להניח לחקירה המדוקדקת מה עומד מאחורי זה ולתת לאנשים להתקדם עם יוזמותיהם.

ויש כאלו שבאמת יש להם אינטרס. פוליטי, כלכלי או אחר. אינטרס שדוחף אותם לזיום ולפעול פעולות מועילות ומיטיבות. אז יש להם אינטרס, אז מה? וכי יש מי שמצפה ממישהו לפעול ללא שום אינטרס? מי מאיתנו יכול להעיד על עצמו שכל מעשיו לשם שמים? השאלה היחידה היא מהן התוצאות. אם התוצאות ברוכות ומועילות, נס שיש להם אינטרס. הקב"ה ברא אותנו עם רצונות כדי שננטב אותם לכיוונים מועילים, לא כדי שנילחם בהם ונשב מהצד בחיבוך ידיים, רק מפני שאיננו בטוחים שכל כוונותינו לשם שמים בלבד.

מותר, בהחלט מותר לנו ללמד זכות, שיש כאלו שבאמת מעוניינים לעזור ולסייע לזולתם, ומותר לנו גם לחשוב שאפילו אלו הפועלים לכאורה מתוך אינטרסים אישיים, אינם "נקיים" לגמרי מכוונה טובה ורצינית...

אם אנו מעוניינים בהצלחתן של יוזמות שונות למען הציבור, כדאי לנו להפנים שהפנים של כולנו עטויות במסכות שונות, מסכות המסתירות לעיתים רצונות ואינטרסים אישיים, ולא תמיד כדאי להסיר את המסכה הזו מעלינו או מעל הסובבים אותנו. פעמים רבות דווקא קיומה של המסכה מעל האינטרסים, מאפשר לפעול ולהשפיע לטובה.

מספרים על אחד מגדולי ישראל שליט"א שפנה לאחד ממקורביו הפועל רבות למען לומדי התורה בשאלה: "כמה אחוזים מפעולותיך הם לשם שמים?". המקורב, אדם רב פעלים, השיב: "אולי חמש אחוז לשם שמים". שמע זאת אותו גדול בישראל והשיב כשבת שחוק על פניו: "חבל שרק תשעים וחמישה אחוזים אינם לשם שמים, אם גם חמשת האחוזים הנותרים היו שלא לשם שמים היינו מרוויחים עוד כמה כוללים..."

סיפור זה משקף מבט של אדם גדול, הרואה באינטרסים שלנו כלים להשגת מטרות נעלות. אדם מן השורה עלול לחשוב להיפך "חבל שרק חמש אחוז לשם שמים". אך מבט תורני אינו דורש מהאדם להתייחס לאינטרסים שלו בבוז ולהימנע ממעשים טובים רק בגלל שכוונותיו אינן טהורות לחלוטין. להיפך, עלינו לנצל את האינטרסים שלנו לטובת הכלל, להשתמש בהם כדי להיטיב ולהועיל לאחרים.

חוסר אמון

בכל שיח שבו עולה עניין ציבורי על שולחן הדיונים, מיד נשמעים קולות המטיחים באישי הציבור ואפילו במנהיגי את האשמה בדבר האינטרסים האישיים שאותו ארגון או איש ציבור לוקה בהם.

טיעונים אלו על קיומם של אינטרסים אישיים, נשמעים כמעט על כל דבר, איש או ארגון ציבורי. ההבנה המפחידה הזו המחלחלת לתודעתנו ש"הכל אינטרסים", יש בה משהו משפק המשרה עלינו חוסר אמון טוטאלי במערכות אירגוניות כלשהן.

אינטרס - לטוב ולרע

אם נתבונן היטב באינטרס שהניע את האישים המרכזיים של מגילת אסתר לפעול, נמצא את המן שפועל מתוך שיקולים ואינטרסים של כבוד ויוקרה. כשמרדכי היהודי אינו כורע ומשתחוה לו, מחליט המן להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, אך הוא עוטר את שגאתו במסכה הגיונית, בטענה "רצינית ואחראית" מול אשחורוש, שהיהודים "אינם עושים את דתי המלך ולמלך אין שווה להניחם".

גם בתחילת המגילה, במעשה ושתי, מגלים לנו חז"ל שממוכן שיעץ להרוג את ושתי אינו אלא מיודעינו המן. גם שם הוא פועל מתוך אינטרסים אישיים, בחרדתו שהעזר-כנגדו, זרש, תפוס פיקוד על בעלה. וגם שם הוא מסתיר את האינטרסים שלו על ידי אמירות של "טובת הממלכה": "לא על

יושב לו ילד קטן ליד שולחן השבת, אוכל, מפטפט, צוחק, שומע סיפור, ואז - "יוסי, תביא את הדף קשר שלך". יוסי, לא ממש בא לו עכשיו להיבחן על החומר שלמד בגן או בכיתה כל השבוע האחרון. שבת, להזכירכם, היא יום חופש מלימודים ברוב המקומות... ובדיוק עכשיו, באמצע הסעודה, מבחן?!

חווית החזרה על דף הקשר יכולה להיות חוויה נפלאה, ויכולה להיות גם סיוט. תלוי כיצד היא נעשית, איך ההורים מתייחסים לידעיותו של הילד, וכיצד הם שואלים אותו על החומר הנלמד. ככלל, מומלץ לשמור את החזרה מתוך הדף לזמן אחר, לא בשעת הסעודה. אך גם אם אנו עושים זאת ליד שולחן השבת, אנו יכולים לעבור על דף הקשר בחיך, ברוגע, בתחושה מובטחת מראש ש"אף אחד לא יכעס עליך אם לא תדע כל מילה".

ילדים מרגישים היטב את הכיוון אליו אנו חותרים. אם ניטול את דף הקשר במבט דרוך, נעבור שורה שורה ונפגז את הילד בשאלות, הוא ירגיש לחוץ ומפוחד.

יש דרך אחרת? בהחלט. ניטול את דף הקשר ולא נביט בו! נתחיל לדובב את הילד בחיך, מה עשיתם השבוע? היה כיף? הרביה/הגננת סיפרו על הפרשה? כן? וואו, הם סיפרו לכם ממש כמו שאבא ישמע מחר בבית הכנסת? כל הכבוד!

נציץ בדף ונתחיל לספר, אנחנו, את מה שכתוב בו, אך ניתן לילד להשלים משפטים. נתחיל בסיפור של הפרשה ונאפשר לילד להמשיך את הסיפור. אנחנו מספרים ביחד, לא "הוא" מספר ו"אנחנו" מקשיבים, אלא ביחד אנחנו חוזרים על הפרשה, כשדף הקשר משמש כעזר לחזרה של שנינו.

התורה המפואר. תוך כדי הישיבה נאנח אחד מראשי הישיבות בכאב והתבטא "אוי, מה יהיה עם התורה?". כששמע זאת הרב מפוניב' זצ"ל, שהשתתף באותה אסיפה, קם והגיב, וכך אמר: לתורה איננו צריכים לדאוג, מובטחים אנו "כי לא תישכח מפי זרעו". התורה תמשיך להתקיים ועולם התורה יצליח להיבנות. הדאגה שלנו אינה "מה יהיה עם התורה", אלא "מה יהיה החלק שלנו בבנין עולם התורה, האם אנו נזכה להקים אותו או שהדבר ייעשה בדרך אחרת".

רעיון זה הביע מרכזי בדברים ששלח לאסתר. אם את חושבת, טען מרכזי, שהצלת העם היהודי נתונה בידיך, יש מקום לשיקולי סיכוי וסיכון. האם תצליחי להיכנס אל בית המלך ללא הזמנה או שהמלך בחמתו ירוג אותך. אך עליך להבין שגורל העם היהודי אינו מוטל בסיכון, ההצלה בוא תבוא, והשיקול שלך אמור להיות האם את תזכי שההצלה תבוא על ידך או שההצלה תבוא בדרך אחרת. מתוך מבט כזה, שההצלה בטוחה, היה מרכזי משוכנע שעל אסתר להסתכן, משום שהסיכון הכרוך בכניסה אל בית המלך הוא למענה, כדי שהיא תזכה להציל את העם היהודי.

לא מעט פעמים אנו עושים דברים ומרגישים שאנו "מצילים את הקיום". אך זו טעות. אין לנו סיבה אמיתית לדאגה. הדאגה היחידה האמורה להעסיק אותנו היא: מה יהיה החלק שלנו, האם אנו נזכה שאכן התועלת תבוא על ידינו, או שהיא תבוא באופן אחר. מי שרואה כך את התמונה, מוכן ליטול סיכונים כדי לזכות - שההצלה תבוא על ידו!

בעיצומה של הדרמה, ברגעים הכי עצובים במגילת אסתר, שולחת אסתר את התך להסביר למרדכי שב"קשתו ממנה להיכנס אל המלך, אינה הגיונית. זה הרי ידוע, מי שנכנס אל החצר הפנימית של המלך ללא הזמנה - אחת דתו להמית. לא רק שאין כמעט סיכוי להשפיע לטובה על ידי הפרת חוק זו, אלא שאף על-לה לצמוח ממנה רעה. אסתר תוצא להורג על חוצפתה להיכנס אל המלך ללא רשות, והיהודים יאבדו אחות בבית המלך.

מרדכי מאזין לדברי התך, ומגיב בתקיפות: אל תדמי בנפשך להימלט בית המלך מכל היהודים, כי אם החרש תחרישי בעת הזאת רווח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר, ואת ובית אביך תאבדו! בתגובתו זו מגלה מרכזי חוסר סובלנות מוחלט כלפי טענתה של אסתר. הוא מזהה בדבריה רצון להימלט מגורל העם היהודי ולהישאר בבית המלך, ומאיים עליה שאם היא תימנע מההסתכנות למען אחיה, היא לא תינצל, אלא להיפך, העם היהודי יינצל ואילו היא ומשפחתה יאבדו.

מדוע פירש כך מרדכי את דברי אסתר? הלא לכאורה אסתר הציגה טיעון הגיוני. הסיכון שבהליכה אל בית המלך גדול מהרבה מהסיכוי. מדוע מרכזי מגיב בכעס ובאיזונים?

האם אני אזכה?

לאחר השואה האיומה שפקדה את עמנו לפני שבעים שנה, נראה היה לרבים כי עולם התורה החרב לא יצליח להשתקם. גדולי ראשי הישיבות התכנסו לדיון כיצד לפעול ומה עליהם לעשות כדי לבנות מחדש את עולם

מדברים חינוך | הרב שלמה ברוך בלוי

מנחה זוגי ויועץ חינוכי

לא רוצה לקום!

שאלה: שלום לכבוד הרב, כל שבוע אני נהנה מחדש לקרוא את הפינה שלך בגליון "חלקי בעמלי". ההנאה מתגברת כשאני מיישם את מה שכתבת, ורואה שזה גם מצליח... אני יכול להביא לדוגמא את שולחן השבת. מאז שהורדנו את הלחץ והכללים, ומי שרוצה להשתתף, שיבוא ויהנה, פתאום כל הילדים באים מיוזמתם, שרים מיוזמתם, פשוט מעין עולם הבא... אולי יש לך גם טיפים איך לגרום לילדים לקום ולהתכונן מהר כל בוקר?

תשובה: קימה בבוקר היא תמיד דבר קשה ודורש התמסרות, ולא רק לילדים. היכולת שלנו לקום בשעה מוגדרת מראש כרוכה, לא אחת, בגילוי אחריות בוגרת מצידנו לחיים התובעניים שלנו. השאלה שלנו היא לא כל כך על עצם הקימה, כמו אין מחדירים את האחריות בילדים שזה עתה נמצאים במפתן החיים.

ההתמודד לפעמים, כי אנו רוצים שהילד יקום בעוד שהוא רוצה דווקא לא לקום, ניגוד האינטרסים גורם לנו לתהות - איך נמצא דרך, שהילדים יחוו באחריות שלהם לחיים, למה הם לא מבינים שכבר מאוחר? למה זה לא אכפת להם?

הסיכון הגדול בכל המומת בבוקר הזאת, הוא שהילדים עלולים לשנוא את הבקרים העמוסים, ואת מה שהם מייציגים. הורים חכמים מנסים את כוחם ביצירת אווירה נחמדה בבוקר העמוס, לא רק "תקום תקום", אלא הזמנה לשעת איכות של שתיית כוס שוקו חם עם מילים טובות. הכעס והרוגז של "אלף פעמים כבר הערתי אותך... עצלן שכמותך..." לא משרתים את המטרה שלכם, אתם לא תרצו שהילדים יחוו את נחת זרועכם במשך כל יום הלימודים.

הנכון יותר הוא, להפוך את הצורך בשינה למשני בסולם העדיפות. כאשר המיטה והשמיכה מעניקים נעימות יתירה מאשר השינה במחיצתכם, הרי שעדיף להתכרבל בפוך החם מאשר להתרוצץ בבית מלא כעס, גם אם הכוונה ממש לטובה.

לצד הטיפול באווירה חמימה ונעימה, יש לדאוג לשעות השינה תספקנה לילד. לא נכון לבקש

הלכה למעשה | מלאכה בפורים

הרב ארי נתנאל מור, רב ומו"צ בביתר עילית

שאלה: שאלה: אני בעלים של חנות ועובד בה, האם מותר לי לפתוח את העסק ולעבוד בפורים?

תשובה: ביום בו אתה נוהג את פורים, עשיית מלאכה אסורה לך, ויש לירא שמים להחמיר גם בפתיחת חנות, מלבד חנויות לממכר מזון שמותר לפתוח אלא שצריך לוודא שלא תתבטל כתוצאה מכך משמחת פורים, ולכן תסגור יותר מוקדם כדי שתוכל לקיים מצות סעודה ומשלוח מנות כדירה.

המקורות בהרחבה: בגמ' מגילה (ה): מבואר שלמרות שרצו לתקן איסור עשיית מלאכה בפורים, לא קיבלו עליהם כלל ישראל מנהג זה. ומכל מקום, במקום שנהגו לאסור עשיית מלאכה אין להתיר, והעושה אינו רואה סימן ברכה לעולם. וכתב הרמ"א (ס' תרצ"ו) שבימינו נהגו בכל מקום שלא לעשות מלאכה ולכן אין לפתוח בתי עסק בפורים. אמנם כתב במשנה ברורה שם שמשא ומתן מותר לעשות, כיון ששמחה הוא לו, וכן כל דבר שיש בו הפסד מותר, ולכן פתיחת חנויות יש להתיר. אמנם כתב בערוך השולחן (שם סעיף ב) "ומכל מקום השם אורחותיו ימנע בשיבת החנות בפורים, ויש יראי ד' שאין פותחין החנות בפורים, וע"י אינו יהודי מותר לעשות מלאכה".

איסור מלאכה אינו רק בפתיחת עסקים, אלא כל מלאכה שאינה לצורך היום יש לנהוג בה איסור. ולכן כתבו האחרונים שאין להסתפר בפורים, מלבד אם הוא לצורך מצוה, וכן אין לגזוז ציפורניים בפורים מלבד לצורך מצוה למשל אשה לטבילת מצוה, או אם ציפורניו ארוכות וחושש לחציצה מחמת הלכלוך שמתאסף תחת ציפורניו, שאז הגזיזה היא צורך הסעודה.

וכל זה הוא רק ביום הפורים שמחויב בו, יום י"ד לבני הפרזים או יום ט"ו לבני הכרכים כלומר ירושלים. אבל ביום שאינו מחויב בו, כלומר יום ט"ו לבני הפרזים או יום י"ד לבני ירושלים, אין איסור כלל בעשיית מלאכה.

ובערים שנוהגים פורים יומיים מספק, כטבריה, עכו, חיפה, צפת, חברון וכדומה, יש לנהוג איסור מלאכה בשני הימים.

מכון מצוות ה' mitzvathashem@gmail.com

ליצירת קשר: 8647729@gmail.com

דמעות פורים

של הרגל. לא הפעלתי סירנה ואורות. להערכתך, המדובר היה בשבר בעצם השוק. מחכה לילדה גבס, ואני מקוה שלא ניתוח, אבל זה בכל זאת מה שנקרא "לצאת בזול", אז מה פשר הבכי הזה, שאפילו לא מאפשר מרווח נשימה כדי לענות? הדמעות המשיכו לזלוג עד שהגענו לחד המיון, קיוויתי שהאם התגדר עם הרופאים וטכנאי הרנטגן. היא הודתה לי בקול חנוק, ואני שוב התפלאתי מעוצמת התגובה הנסערת.

רק אחרי יומיים נוספים, עם שוך סערת הפורים, התקשרתי לברר את שלומם של הגרינים. בשלב כלשהוא בשיחה תזמנתית התעניינות במה שקרה שם בנסיעה, והרי התשובה:

מלכי גרין רצתה בסך הכל להתחפש לכלה. כן, כלה יפה ופורחת בהינומה עדינה, חלומה של כל ילדה באשר היא. אמא שלה, במסירות אימהית טיפוסית, בחרה עבורה במיוחד שמלה מושלמת: צחורה כשלג, מקושטת ופורחת להפליא. מלכי היתה מאושרת ולא התעייפה מלפתוח את הארון ולהביט שוב ושוב בשמלתה האהובה. בקושי ספרה את הימים עד למסיבה, ואמא שלה לקחה קצת מדי רחוק את האושר והציפיה האלו. זו היתה טעות.

לפני שתמשיכו לקרוא, אני רוצה להסביר. טעותה של אמא גרין כל כך אופיינית ומובנת, שאני, ממרום ארבעים שנותי, יכולתי רק לחמול על ההורים והילדה. כשתחשבו על כך תגלו שכולנו נוהגים כך לעתים קרובות, לא מתוך שום כוונה רעה.

"מלכי, תאספי את הלגו ובואי לאכול".
"לא רוצה".

"אז אולי את גם לא רוצה שנחפש אותך לכלה במסיבה?"

"מלכי, תחזירי לי ציפי את הצבעים שלה".

"אבל גם היא לקחה לי".

"אני חושבת שילדה שלוקחת צבעים לאחותה לא יכולה להתחפש לכלה..."

הבנתם? בשבוע שמקיית התחפשות ועד למסיבה, שמעה מלכי פעמים רבות את המשפט: "אולי לא תוכלי להתחפש לכלה", "אני חושבת שאת לא מתחפשת לכלה", "זוכרת את השמלה? את רוצה שהיא תישאר בארון?..." וכן על זו הדרך. משפטים קטנים, לחוצים, שיש להם אפקט מייד של השגת משמעת שלפעמים קורץ כל כך להשיגה בקלות כזו. ההורים גרין אנשים נהדרים ומסורים, אני מכיר אותם אישית. אלו היו משפטים בלתי מחושבים, זה הכל. פשוט משפטים שלא חשבו בטרם אמרו אותם.

"זה היה עובר בשתיקה ונשכח", אמר לי גרין בחיוך מתנצל, "אבל שם, באמבולנס, ליד הילדה המחופשת ושבורת הרגל, הבינה אשתי שמלכי באמת לא תתחפש השנה לכלה... ברגעים כאלו מחפשות האשמות דרך אל הלב, והיא לא יכלה להימנע מלחשוב על האופן העצוב בו התממשו המילים האגביות הללו. זה לא דוקא הענין של ברית כרותה לשפתיים", הוא הדגיש, "זה לא ענין 'מיסטי' של קשר בין מילה למקרה... זו רק תזכורת מכאיבה לכך שלפעמים מקבלים פרופורציות בצורה שמעמידה אותנו על המקום. משפטים פשוטים ומילים תמימות יכולים להשתנות למעוררים וחייביים יותר. שלא צריך לבלות לילה במיון כדי לוותר על הכל, ובלבד שילדה בת חמש לא תפסיד את תחפשת הכלה שלה". כמה נכון.

ומה השנה? תודה ששאלתם. שלום לילדה, ולכלה, וגם לרגל השבורה. פורים שמח.

מתנדב "הצלה" ותיק, האחראי גם על האמבולנס האזורי, אני נתקל בימי חיי בלא מעט אירועים מסוגים שונים. מעניין, שלא בהכרח אלו הטראגיים, מלאי הדם ויבבות הסירנה, הם אלו שחרוטים על לוח ליבי. טראומה, מכל סוג, היא חוויה שנצרכת בזיכרון, ואילו על לוח הלב מתדפקים דווקא אירועים קטנים ורגועים, נוגעים ללב... חלקם מסעירים, חלקם מקוממים, חלקם מרגש עד דמעות וחלקם מצחיקים, גם כן עד דמעות.

גם בסיפור הזה היו דמעות, אבל בתחילה הן היו בלתי מובנות לי לחלוטין.

כמו באירועים אחרים, השעה הכי פחות צפויה, יותר נכון - הדקה הכי פחות צפויה, היא זו שמזניקה אותך פתאום אל אירוע נוסף. רובי ואלי מקפצים לצידי בתחפשות של שוט-חיייל מרשימות, והאוויר מלא ברעש וחיוכים וקולות פוריים נלהבים, כמיטב ההווה המיוחד ליום המיוחד הזה. יום של פעם בשנה.

פתאום ראיתי ילד קטן נכנס בריצה אל בית הכנסת, ובין רגע התחוללה המומה קצרה ומישהו שאב אותי ממקומי אל הפתח. "הבת של גרין. היא נפלה. צריכים אותך שם". גרין הוא חבר טוב מהשכונה ומהקהילה, ובין רגע מצאתי עצמי דוהר אל הכתובת המוכרת לי, כש"כוחות הביטחון והצבא" (רובי ואלי) ממהירים בעקבותי. את הבכיות הרמות שמעתי כמובן עוד מחדר המדרגות. דלת הבית היתה פתוחה, ילדה כבת חמש היתה שרועה שם על הרצפה, נותנת את כל כולה וקולה בבכי כואב, מעורר חמלה. מבט אחד לכיוון הרגל הפסיק: שבר. תנוחה בלתי טבעית, נפיחות שאפשר היה לראות וכאבים חזקים במיוחד. שלפתי את מכשיר הקשר. ההורים, האחים והאחיות הקיפו את הילדה במעגל, חיוורים ומבוהלים מאוד. כולם היו בתחפשות כמובן, כולל הילדונת, ששמלת הכלה הלבנה שלה היוותה ניגוד עצוב למצבה. "אני מפנה לבית חולים", הודעתי למוקדן שלנו, "תעלו את האלונקה".

אוי, לא. ההורים הפכו היסטריים לחלוטין. "בית חולים? מי? מה? רגע, מי ייסע איתה? בטוח שחייבים לפנות? ומה עם קריאת המגילה...?". צודקים. נפילה כזו, שלוקחת שבריר של רגע, משבשת תמיד סדר יום. וביום כמו פורים, שהל"ז שלו צפוף ועמוס כל כך, מדובר באמת באתגר לא פשוט. האלונקה הגיעה. בן השבע של גרין, איש "הצלה" וחבר למקצוע בתפקידו הפורמלי, לא יכול היה לוותר על מזלו הטוב. במקצועיות הוא עזר לי לפתוח את הרצועות הארוכות, ולמתוח את שדיו הנייר. ביצעתי קיבוע פשוט, ובעזרתו של האב נשאנו את הילדה בהירות במורד המדרגות - הישר אל לועו הפתוח של האמבולנס. "מי מצטרף אלינו?" שאלתי, באותו רגע הופיעה האם, לחוצה וחרדה. הוחלט שהוא ייסע עם הילדה, בעוד האב ייקח את הילדים האחרים לקריאת המגילה.

נסענו. כרגיל אני מתשאל תוך כדי נסיעה, ואח"כ משלים את הפרטים בכתב. זהו אמבולנס פרטי, ואין פרמדיק או איש צוות שמצטרף אלי. הפעם זה לא היה שייך. דעבר רק חמש דקות מאז תחילת הנסיעה, והאם פרצה בבכי שקט, מנסה בכל כוחה להחניק אותו ולהשתיקו. אני רגיל לבכיות ולדמעות. האמבולנס שלי כבר ראה דברים בחייו, והם אף פעם לא היו קלים במיוחד. כל פיגוי באמבולנס הוא תוצאה של רגע קשה, ארוך או קצר. ובכל זאת, הפעם התפלאתי: הילדה היתה ערנית, ובכיותיה נחלשו מאד לאחר שהקיבוע מנע כל תזוזה

הגות | הרב ברוך צבי גרינבוים

מראשי בתי במדרש "חלקי בעמלי"

קיימו וקיבלו - מעצמם

"על כן היהודים הפרזים... עושים את יום ארבעה עשר לחודש אדר שמחה ומשתה ויום טוב ומשלוח מנות איש לרעהו, ויכתוב מרדכי את הדברים האלה וישלח ספרים אל כל היהודים... לקיים עליהם... וקבל היהודים את אשר החלו לעשות, ואת אשר כתב מרדכי אליהם" (אסתר ט, ט-כג)

פשוטו של מקרא מוכיח לנו שיהודי אותה תקופה התחילו מעצמם לעשות בימי הפורים משותף שמחה וי"ט ומשלוח מנות, בעיירות הפרוזות, ללא שהורו להם חכמי הדור לנהוג כך. רק לאחר שהתחילו לעשות זאת, תיקן להם ואת מרדכי בתקנה מחייבת לדורות - שבוודאי נתגלתה לו נבואה על כך - וכתב ושלח ספרים אל כל היהודים, לקיים לדורות את מה שהתחילו לעשות מעצמם, ועוד הוסיף להם את המצוה לקרוא מגילה בעיירות המוקפות חומה, וכן את מצוות מתנות לאביונים. ואכן, עם ישראל כאיש אחד קיבלו "את אשר החלו לעשות", דהיינו את מה שהתחילו לעשות לבד מעצמם, והוסיפו לקיים את המצווה לדורות ככל "אשר כתב מרדכי אליהם".

כשאנו ממשיכים לעקוב אחרי פסוקי המגילה, אנו מוצאים דבר פלא נוסף.

רש"י מלמדנו שפעולתו הראשונה של מרדכי, היתה כתיבת המגילה, כנאמר בפסוק: "ויכתוב מרדכי", וכתב רש"י שהכתיבה הזו "היא המגילה הזאת כמות שהיא". למרות שכתב להם מרדכי את המגילה, עדיין לא מצאנו בפסוקים הבאים מיד אח"כ שמרדכי תיקן להם לדורות גם לקרוא את המגילה.

קריאת המגילה נזכרת לראשונה בפסוקים הבאים: "קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם... ולא יעבור להיות עושים את שני הימים האלה ככתבם וכזמנם בכל שנה ושנה, והימים האלה נזכרים [בקריאת מגילה, רש"י] ונעשים [משתה ושמחה וי"ט לתת מתנות ומנות. רש"י] בכל דור ודור... וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם [קריאת המגילה. רש"י] לא יסוף מזרעם, ותכתוב אסתר המלכה ומרדכי היהודי את כל תוקף לקיים את איגרת הפורים הזאת השנית" (ט, כז-כט).

גם כאן פשוטם של מקראות מלמדים אותנו, שעם ישראל התחיל לזכור לבד את ניסי הפורים תוך כדי קריאת המגילה שכתב להם מרדכי, ורק לאחר מכן, קיבל מנהג זה של קריאת המגילה תוקף של תקנת נביאים - מרדכי ואסתר שתיקנו קריאה זו בנבואה לדורות. נבין איפה את הסוד שבנצחיות מצוות הפורים. שונים הם כל החגים ומצוותיהם ממצוות הפורים, מפני שחביבות מאוד הנהגות הקודש שקיבלו עם ישראל בפורים על עצמם לבד, בלי נביא או חכם שהורה להם מה לעשות. קבלה כזו שבתחילה קיימו היהודים מעצמם, ורק לאחר מכן קיבלו אותה ב"הוראה מגבוה", לא תעבור מתוך היהודים. זכרה של המגילה, שמצאו בה עם ישראל מעצמם טעם וגילו את סוד קריאתה, מגילה זו לא תסוף מזרעם, ותהיה קיימת לנצח.

מדוע דווקא בנס פורים אנו מוצאים את העובדה הזו, שיהודים קיבלו על עצמם לבד דברים וכיוונו בכך לדברי הנביאים?

נס פורים אירע לעם ישראל בתקופת גלות לא פשוטה, כשביט המקדש - בית חיינו חרב ועם ישראל כמעט ואיבד את תקוותו. בתקופה חשוכה זו, מתוך הסתר הפנים, מתגלה הקב"ה ברוב רחמיו בתוך מסתריה של הגלות, ולמרות הסתר הפנים מוצאים היהודים את עצמם כשהם מונהגים בהנהגה מופלאה שהופכת את כל העניינים לטובתם. העובדה שאיננו מוצאים את שם ה' ב"מגילת ההסתר" מלמדת על הניסים הנסתר שנועשים איתנו בכל זמן, ניסים שאנו מתבקשים לפקוח עיניים ולהבין לבד שאלוקים עומד מאחוריהם. או אז כשיהודי מגלה לבד את אלוהיו, הוא מוצא צורך להודות לו מעצמו, בצורת אישיות שהוא מתחבר אליה. לכן, דווקא בחג הפורים אנו מגלים את הקבלות האישיות שקיבלו על עצמם היהודים כהודאה על הניסים שנועשו להם בתוך ימי הגלות, והם עמדו עליהם לבד.

ימי הפורים הבעל"ט, ימים של שמחה אישית פורצת גבולות, שמחה שמתוכה אנו יכולים לקבל על עצמנו כדרכם של היהודים מייסדי תקנות הפורים, קבלות אישיות, פרטיות ו... עצמאיות! קבלות טובות שהגענו אליהן לבד, קבלות שאותן נוכל לשלוח - על דרך המליצה - במשלוח מנות לה' הנקרא רעהו של היהודי ("ריעך ורע אביך אל תעזוב" - משלי כ"ז), משלוח מנות שיתקיים לנצח, משלוח מנות שבזכותו ישלח לנו רענו שבשמים משלוח מנות חזרה וימלא משאלותינו לטובה מתוך שמחה אין קץ.

בשבילך | בשביל המיוחד שלך

אליק, חברה.

מיותרת עבורי, בין כל משימותי. האוויר כאן בשפע וכולנו מונשמים, כל העת, בידי בורא עולם. אולי גם השמחה כאן, וכל שעלינו לעשות זה להתפנות ולהבחין בה, נכנסת אלינו כמו האוויר, ועושה סיבוב מהיר וצולה ברוחנו ובנפשנו?

נניח שמישהו שלח משלוח מנות יפה, עם דברים שטעימים לנו או עם מתנה שמוצאת חן בעינינו. המחשבה הראשונית היא: מה נחזיר להם? אין לי מתנה בערך של המתנה הזאת. נגמר לי החלות היפות שאפיתי. הם שותים יין עם ההכשר הזה? מי ייקח להם את המשלוח? מה דעתך, שלפני כל אלו, פשוט תהיי רגע עם הדבר בעצמו. קיבלת משלוח מנות יפה שמוצא חן בעיניך. יופי. נשמי עמוק. הרשי לשמחה הזאת להיות כך. לרגע אחד קצר, בלי הצורך להגיב, להחזיר, להסתיר או לפרסם. רק להיות שם, בנעימות שמתפשטת כך. היא ערבה. היא שמחה.

ילדך בן השש חזר צוהל. דודה רבקה נתנה לו גלידה תוצרת בית, וזו הגלידה שהוא הכי אוהב. כתם ורוד כהה מעטר את הגלימה הבהירה. פניו אינן נקיות. וגם הקנאה ברבקה שהספיקה גם להכין גלידות, מתחילה לפעפע. והנסיון להתגבר על הקנאה. אולי תחכי רגע, עם הבקשה לשטוף פנים, עם הנסיון להסיר את הכתם בעזרת מגבונים או תרסיס, וגם עם דיכוי הקנאה? הילד שלך שמח, היה לו נעים וטעים. תוכלי להיות רגע בשמחה הזאת? במתק שמציף את ילדך היקר לך מכל? בהרגשה הנעימה שיש לנו, כשטוב לילדינו? רק לתת למתק לחלחל בנו, בלי הצורך לתקן ולסדר ולעבד. פשוט לאפשר לשמחה לחייך אליך. זה מה שהיא עושה.

השמחה נמצאת ומחייכת, לא רק בפורים. נוכל לקבור אותה תחת תגובות ופעולות מכל הסוגים, ונוכל לחייך אליה בחזרה, ברגע נקי ומאפשר. ועוד אחד. ועוד.

חולצת אליק
נחמה

תגובות: helki.baamali@gmail.com

רק אל תכתבי לקראת פורים שאשה צריכה גם לשמוח, ביקשה ממני את מידידותי, שנמנית על קוראות הטור הזה, למרות שבעלה משתייך לאלו שתורתם - אומנותם. למה שלא אכתוב כך? - שאלתי אותה. אז מה אכתוב בערב פורים? או מתי אכתוב שהיא צריכה לשמוח, בערב יום הכיפורים?

באמת, ענתה החברה שלי. אל תיתממי. בין אריגי התחפושות, הקישוטים והאביזרים, משלוחי המנות, המתנות, היין והשיכורים, הסעודה והממולאים, הצדקות ובחורי הישיבות, העול של ערב פסח, מריבות הילדים שלא נגמרות, בין כל אלו ועוד עוגמות נפש קטנות ובינוניות שיש לכל אחת, את מצפה שאשה גם תשמח? שנחייב אותה גם בזה? תני לה, לפחות, את הזכות להיאנח ולהתלונן. אל תוסיפי את השמחה לסל המחויבויות שלה.

חשבתי ביני לבין עצמי על דבריה. שמעתי את האנחה שבהם; הם אינם מופרכים. כשהתחלתי לכתוב את הטור הזה, החלטתי ללמוד מחברתי, הסופרת והעורכת, לאה פריד. בטור הראשון שלה בחוברת 'לבי' של עיתון 'המבשר', כתבה לאה שהיא בוחרת להתמקד במה שמחזק נשים, במה שנותן להן הרגשה טובה, במה שמעצים את היכולות שלהן. היא לא תתמקד במה שטוען תיקון, היא לא תיתן במה להלקאות ולתוכחות, אלא תביא מקורות של כוח וחיזוק. בשעתו התרשמתי מאד מדבריה אלו, והחלטתי בטור הזה להשתדל ללכת באותה דרך.

לפיכך, אינני רוצה לבוא ולקרוא לכן גם לשמוח. כדברי ידידתי, לא אוסיף את השמחה לסל המחויבויות שלך. הוא עמוס דיו. מה שכן, נראה לי שהשמחה היא לא אורח חיוני שאנו מצויים לארוח תמיד ובמיוחד בחגים. היא לא סלסילה נוספת שעלינו לרכוש היכן שהוא, ולשאת אותה לביטנו. שמחה היא סוג של אנרגיה שנמצא כבר, בלבבותינו ובבתינו וביקום כולו. נוכל, אם נרצה ונתפנה לך, להפנות אליה את תשומת לבנו, וליהנות ממה שהיא מציעה. להחליט שהשמחה היא מטלה קשה מדי, זה אולי כמו להחליט ששמימה היא משימה

קוראים מגיבים

שלום לכם,

אני קוראת את העלונים שלכם ומודה עליהם מאוד. הם נהדרים.

אם תרשו לי, בנוגע למוסדות הלימוד, יש כאן עניין שאדם צריך להתאים עצמו למסגרת. כך בכל מקום. ותמיד יש את אלו שמתכופפים, וזה הגיוני. אם לי אין בעיה עם לבוש מסוים ולאחרות כן, המסגרת תנסה להגן על מי שזה מפריע לו ולא עלי. וכך זה בכל מקום, ועלי לעשות את השיקול לאן אני שולחת. איני יכולה להחליט על קו מסוים ולהתעקש לשלוח למקום שמחייב קו מחמיר יותר ולבוא בתלונות. זה נוגע גם לבנות אברכים עם בנות אברכים. קחו לדוגמה את עניין האיפון, בלי קשר לדעתי עליו, אין לי זכות לחבל בדרכם של אלו שרואים בכך סוף העולם, עניין של הגינות. זה גם קשור למכתב של הקורא האלעדי מהשבוע שעבר. לומר שאיננו אחראים לחינוכם של אחרים זו זריית חול בעיניים, כל אחד ברמתו לא מוכן שילדיו יושפעו מאחרים, בלי קשר לסוג ההשפעה.

שוב תודה ובהצלחה

ראשית, ישר כח על העלון הנחמד שלכם.

בקשר לדבר העורך של השבוע שעבר, ברצוני להביע את דעתי בנושא:

חרדי זה אדם המשתייך לציבור החרדי, ההשתייכות הזו נקבעת בעיקר על ידי מוסדות חינוך בו מתחנכים ילדיו, בית הכנסת בו הוא מתפלל בשבת, וכן על פי כמה סממנים חיצוניים.

הרעיון של להתנתק ממרכז הליבה של החברה החרדית צף דווקא במוחם של אנשים שמנסים לשמר את החברה הלומדת, מסיבות של חוסר בטחון עצמי ואמונה חלשה בצדקת דרכם. אברכים שנשארו כולל למרות שבתוכם הם יודעים שאינם בנויים לכך, יצרו צורך להתבדל ולשלול את החרדים שיצאו לעבוד.

המטרה שלנו היא בראש ובראשונה לתת את האפשרות המנטאלית לכל אדם חרדי לצאת לעבוד ולהמשיך לשמור על אורח חייו. כבר היום יש זרם אדיר של חרדים שיצאו ללמוד באקדמיה, או עובדים ושומרים על זהותם החרדית. לפני עשור זו לא הייתה אופציה והיום זו כן אופציה. מנטאלית היום אדם יודע שיש לו את האופציה להישאר חרדי ולהתפרנס באומנות קלה ונקייה.

לפיכך, התבדלות מהציבור החרדי, תסתום את הגולל על האופציה של אדם חרדי לצאת לעבוד ולשמר את צביונו. כי מי ירצה להפסיק להיות חרדי? ברור שלא לפי שאלות חרדים הראשונים קשה ללכת נגד הזרם, להיכנס לשוק העבודה ולשמור בכוח על אורח החיים החרדי. אבל הם צריכים לדעת שיש להם שליחות, הם חייבים להוות דוגמה וסמל לאפשרות לשילוב חיי עולם עם חיי שעה. הם ההולכים לפני המחנה, ואם הם יכשלו במשימה, כל הציבור החרדי ייזנק.

בעוד עשר שנים החברה הלומדת תהיה קבוצה איכותית באמת של אלפי אברכים שתורתם אומנתם 24 שעות ביממה כרשב"י וחבריו. היתר יעסקו לפרנסתם בהיתר ובנחת, ובשעות הפנאי יעסקו בתורה לשמה. החלום הזה תלוי בנו, בכמה אלפים הראשונים. חס וחלילה לנו להתנתק מהחברה החרדית.

ובאשר לזכויות של החרדי העובד, הלא מדובר כאן רק לגבי מוסדות לימוד. מוסדות לימוד הם נקודה מורכבת. אם יש אברכים שרוצים שילדיהם יהיו באווירה מסוימת, למשל עם חברים שבביתם אין ולא תהיה גישה לאינטרנט, זו זכותם המלאה. ההתאגדות היחידה שנדרשת מהחרדי העובד, זו התאגדות להקמת מוסדות לימוד ברוח החינוך העצמאי, שיתאימו למשפחות קצת יותר פתוחות. הקמת מוסד לימוד זה אמנם לא עניין של יחידים, אבל זו גם לא קריעת ים סוף.

בברכה

י. מ.

ניתן לשלוח תגובות לדוא"ל: helki.baamali@gmail.com